

In beeld geprezen

cisterciënzerzusters van het klooster van Robermont op Mont-Cornillon aan de rand van Luik.

Lit.: J. VAN DEN GHEYN, *Catalogue*, 1, p. 379-380, nr. 600; J. OLIVER, *Gothic Manuscript Illumination*, p. 243-244, nr. 4.

J.H.O.

32. TESTAMENT VAN HELVIDE, GENAAMD BLANDINE. – Juli 1266.

Origineel op perkament, zwarte inkt; 33,3 × 16,3/15,8 cm. Sporen van een zegel in groene was (onleesbaar), gehecht aan een strookje perkament.

Luik, Archives de l'Etat à Liège, Chartrier des Dominicains de Liège, nr. 22.

Het belang van testamenten voor de geschiedenis of voor de kunstgeschiedenis moet niet meer onderlijnd worden. De vermeldingen van nagelaten roerende of onroerende goederen en hun geografische lokaliseringsring, van personen of instellingen zijn evenveel onontbeerlijke elementen om zorgvuldig te verzamelen.

In juli 1266 schrijft Helvide, genaamd Blandine, begijn van Saint-Christophe te Luik, haar testament in het Latijn. Zij begint met het instellen van haar jaarmis in de cisterciënzerabdij van Val Dieu. Vervolgens laat zij haar huis, gelegen nabij Saint-Christophe, na aan de arme begijnen tegen zekere voorwaarden. Zij vermaakt verschillende geldsommen aan verscheidene personen en instellingen (Luikse priesters, Val-Benoît, hospitaal van Saint-Jean-en-Ile, minderbroeders, Robermont ...). Zij regelt de kosten voor haar uitvaart, waarbij zij een begraafplaats bij de dominicanen van Luik heeft aangeduid. Aan de prior van de dominicanen schenkt zij trouwens een zilveren beker met voet. (*It(em)lego ciphu(m) meu(m) argenteum cum pede priori erorundem fr(atr)um Leodien(sis) [...]*). Hieraan merkt men de bevoorrechte relaties van de begijnen met de dominicanermonniken, die over hun gemeenschappen een soort van geestelijke bescherming uitoefenden, in de periode wanneer de bedelorden zich ontwikkelden.

Een jaar later (1267) zal het klooster van de Luikse dominicanen door de H. Lodewijk met talrijke geschenken begunstigd worden, waaronder de kostbare doorn uit Christus' doornenkroon.

Ten laatste laat Blandine een geldsom na voor de vervaardiging van psalters: *viginti autem solidos residuos lego filiabus dicti Udelmi ad opus psalteriorum*. J. Oliver veronderstelt dat vele van de bewaard gebleven psalters dan ook het werk van begijnen waren.

Meerdere personen verklaren dit testament voor echt door er hun zegel op aan te brengen. Onder hen de prior van de dominicanen, de deken van Saint-Paul en twee kanunniken van Saint-Pierre te Luik, waaronder magister Martin.

Lit.: P. ANSIAUX, *Les prieurs des frères prêcheurs en la cité de Liège. Des origines à la fin du grand schisme d'Occident (1417)*, in *Bulletin de la Société d'Art et d'Histoire du Diocèse de Liège*, 28, 1937, p. 115; Y. WILLEMAERS, *Franciscains et dominicains à Liège au XIIIe siècle*, onuitg. licentiaatsverhandeling Université de Liège, 1973-1974, p. 57-58, 102 en 106; Id., *Franciscains à Liège au XIIIe siècle*, in *Franciscana*, 1975, p. 101-130; Ch. RENARDY, *Les maîtres universitaires du diocèse de Liège. Répertoire biographique 1140-1350*, (Bibliothèque de la Faculté de Philosophie et Lettres de L'Université de Liège, fasc. 232), Parijs, 1981, p. 392; F. PEERS, *Dominicains et franciscains dans les contrées romanes du diocèse de Liège au XIIIe siècle*, onuitg. licentiaatsverhandeling Université de Liège, 1987-1988, p. 110-113; J. OLIVER, *Gothic Manuscript Illumination*, 1, p. 206.

Ph.G.

33. TESTAMENT VAN AGNES DE OHA. – 14 oktober 1298.

Origineel op perkament, zwarte inkt; 24 × 32 cm. Oorspronkelijk voorzien van drie zegels op dubbele perkamentstrook, waarvan nog slechts fragmenten van twee zijn overgebleven, ovaal (h. 35 mm × l. 23 mm), in rode was van het hagiografische type.

MET CODICIL. – 23 oktober 1299.

Origineel op perkament, bruine inkt, gezegeld in het midden en verbonden door de perkamentstrook aan het testament.

Hoei, Archives de l'Etat à Huy, Chartrier de la Bienfaisance publique.

In 1298, op de 'dinsdag na de H. Dionysius' (14 oktober), schrijft Agnes de Hoha (testament) of Ohai (Codicil), zonder twijfel Bas-Oha (provincie Luik, kanton Héron), haar testament in het Frans. Buiten renten in geld en in natura, vermaakt aan verscheidene personen en instellingen, laat ze Marie de Tewagne een *ferial sautier* na.

De gardiaan van de minderbroeders en de 'vestit de sain Mor' zijn opgeroepen om de akte te authenticiseren door er hun zegel op aan te brengen. André Joris merkte op in verband met andere documenten: *Comme partout, les Frères Mineurs ne tardèrent pas à s'attirer la bienveillance des habitants dont ils partageaient la vie quotidienne [...]. Les testaments — dont leur gardien est souvent choisi comme exécuteur — comportent fréquemment des dons à leur intention [...]. Enfin, leur crédit auprès de la population leur vaut d'être chargés de surveiller les béguinages lorsque ceux-ci se furent multipliés.* Er bestonden talrijke begijnhoven in Hoei tijdens de middeleeuwen, maar van hun interne organisatie is weinig bekend. *Leur rôle social consistait, outre la prière, à exécuter des travaux manuels de lessive et même de tissage et de préparation de la laine, à soigner les malades, parfois même à donner un enseignement rudimentaire.*

Lit.: A. JORIS, *La ville de Huy au Moyen Age. Des origines à la fin du XIVe siècle*, (Bibliothèque de la Faculté de Philosophie et Lettres de l'Université de Liège, 152), Parijs, 1959, p. 353-354. Id., *Documents relatifs à l'histoire économique et sociale de Huy au Moyen Age*, in *Bulletin de la Commission Royale d'Histoire*, 24, 1959, p. 213-265; A. GASPARD, *Etude sur les testaments de bourgeois et oppidains de Huy de 1264 à 1480*, onuitg. licentiaatsverhandeling Université de Liège, 1976-1977, p. 119; A. JORIS, *Le testament de Pierre Strameris, oppidain de Huy (ca. 1263)*, in *Annales du Cercle Hutois des Sciences et Beaux-Arts*, 31, 1977, p. 9-17.

Ph.G.

34. TESTAMENT VAN BEATRICE VAN STAVELOT. – 26 april 1307.

Origineel op perkament, zwarte inkt; 28,7 × 24,5/37 cm. Meerdere zegels, die opgehangen waren aan perkamentstrook, ontbreken.

Luik, Archives de l'Etat à Liège, Hôpital Tire-Bourse et Saint-Christophe, nr. 15.

Begijnen kwamen in groten getale voor in Luik bij het begin van de 14de eeuw. Vooral in de parochie van Saint-Christophe bevonden zich de belangrijkste begijnhoven. Rond 1267 stichtte Pierre Tirebourse er een hospitaal voor zieke en oude begijnen. In de loop der eeuwen werden verscheidene reglementen betreffende de organisatie van de begijnhoven uitgevaardigd. Het psalter was 'de fundamentele bron van de devoties' van de begijnen. Enkel het handschrift Londen, B.L., Add. ms. 21114 (cat. nr. 4), kan geïdentificeerd worden als herkomstig van het begijnhof van Saint-Christophe, dat het zonder twijfel te verduren heeft gehad tijdens de plundering van Luik in 1468, aangezien paus Paulus II in het jaar daarop een aflaat verleende voor de hulpverlening bij de restauratie ervan.

Op 26 april 1307 schrijft Beatrice van Stavelot, begijn van Saint-Christophe (*Beatrix de Stavlo beghine manans à Saint-Christofle*), haar testament in het Frans en begunstigt verscheidene instellingen (karmelieten, kruissheren, hospitalen), maar ook haar familie. Zij zorgt er tevens voor jaarmissen in te stellen voor diverse leden van de familie. Tussen de roerende goederen die zij nalaat bevinden zich talrijke dagelijkse gebruiksvoorwerpen: bed, hoofdkussens, kussens, lakens, zilveren bekers ... Ten slotte laat ze aan een zekere Barbelete haar *peïour psaltier* na, met andere woorden haar minst goede psalter. Zij heeft aan Lambert, vestiarius van Saint-Christophe, gevraagd zijn zegel te bevestigen om de akte te waarborgen.

Lit.: Th. GOBERT, *Liège à travers les âges. Les rues de Liège*, anast. herdruk ed. 1924-1929, Brussel, 1976, art. *Béguinage*; M. LAVOYE, *Le béguinage de Saint-Christophe au Moyen Age*, onuitg. licentiaatsverhandeling Université de Liège, 1926-1927, p. 90; M. PISSART, *Tirebourse et Florichamps*, in *Annuaire d'Histoire liégeoise*, 4, 1950, p. 285-299; Id., *Le béguinage de Saint-Christophe à Liège*, in *Bulletin de l'Institut Archéologique liégeois*, 68, 1951, p. 79-97; P. DE SPIEGELER, *Les hôpitaux et l'assistance à Liège (X^e-XVe siècle)*, *Aspects institutionnels et sociaux*, (Bibliothèque de la Faculté de Philosophie et Lettres de l'Université de Liège, 249); Parijs, 1987; J. OLIVER, *Gothic Manuscript Illumination*, 1, p. 113.

Ph.G.